

Underlag - förslag om sänkt straffbarhetsålder

Bakgrund

Straffmyndighetsåldern på 15 år lagfästes i Sverige redan 1864. 15 år bestämdes, då barn under denna ålder inte ansågs fullt utvecklade eller tillräkneliga. De skulle därför inte kunna straffas för sina handlingar.¹ Detta ansåg man alltså redan 1864, och 15 år som lägsta straffbarhetsålder har gällt i Sverige sedan dess.² Initiativet att utreda denna fråga togs av vår nuvarande regering och är en del av Tidö-avtalet. Att frågan om att sänka den svenska straffbarhetsåldern aktualiserats de senaste åren kan förklaras av en politisk rörelse som går mot hårdare tag och allt fler repressiva åtgärder, som en reaktion på ökad våldsbrottslighet och otrygghet i samhället. Något som är anmärkningsvärt är att denna ökade repression allt mer riktar sig mot barn. Det finns ett starkt politiskt stöd för de förslag som nu läggs fram. Det finns flera partier som tydligt tagit ställning emot en sänkning av straffbarhetsåldern. Dessa är Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Övriga är antingen för en sänkning eller har ännu inte presenterat ett tydligt ställningstagande.

Sänkt straffbarhetsålder är en viktig barnrättsfråga

Rädda Barnen säger nej till en sänkning av straffbarhetsåldern.

Gängkriminaliteten utgör en av de största samhällsutmaningarna för Sverige idag. Särskilt oroväckande är att allt fler barn och unga påverkas av och involveras i kriminalitet. Rädda Barnen har de senaste åren arbetat särskilt med att belysa att frågan om gängkriminalitet i stor utsträckning handlar om barn, barns rättigheter och barns uppväxtvillkor.

Forskning om barns utveckling och neurovetenskap visar att mognad och förmåga till abstrakta resonemang fortfarande utvecklas hos barn i åldern 12–13 år, eftersom deras frontallöber fortfarande utvecklas. FN:s barnrättskommitté har i sin allmänna kommentar om genomförandet av barnets rättigheter under ungdomsåren påpekat, att denna tid är ett unikt definierande stadium i livet som kännetecknas av snabb utveckling av hjärnan, vilket påverkar risktagande, vissa typer av beslutsfattande och förmågan till impulskontroll.³ De utvecklings- och neurovetenskapliga beläggen tyder dessutom på att unga människors hjärnor fortsätter att mogna även efter tonåren, vilket påverkar vissa typer av beslutsfattande. Av den anledningen vill kommittén berömma de konventionsstater som har en högre lägsta straffbarhetsålder, till exempel 15 eller 16 år, och uppmanar konventionsstaterna att under inga omständigheter sänka den lägsta straffbarhetsåldern, i enlighet med artikel 41 i konventionen.⁴

En sänkning av straffbarhetsåldern strider mot barnkonventionen och därmed mot barns rättigheter. En sänkning går mot forskning om barns kognitiva och emotionella utveckling, med en begränsad förmåga att se konsekvenser av och ta ansvar för sina handlingar. Det saknas vidare stöd i forskningen för att en sänkning av straffbarhetsåldern minskar brottslighet eller motverkar återfall i brott bland barn. Det är också bevisat skadligt för barn att exponeras för det straffrättsliga systemet.

Historiskt har Sverige präglats av en barnsyn som bygger på huvudregeln att barn inte ska behandlas som vuxna, utan som en extra skyddsvärd grupp med unika förutsättningar och

behov. Trots perioder med hög ungdomskriminalitet har den svenska straffmyndighetsåldern varit 15 år sedan 1864. Detta förslag straffar i praktiken utsatta barn och inte de vuxna som hotar, groomar och driver barn in i allvarlig brottslighet. En sänkning skulle innebära en mycket negativ förflyttning av synen på barn och barns rättigheter.

Vad gör Rädda Barnen?

- Politiskt arbete.

Rädda Barnens politiska påverkanssektion och kunskapssektion har nationellt drivit ett arbete kring denna fråga sedan 2024. Arbetet har innefattat att träffa den utredning som nu har lämnat förslag om en sänkning av straffbarhetsåldern, och framfört våra barnrättsliga argument. Rädda Barnen har också träffat företrädare för de olika riksdagspartierna och Regeringen för att diskutera frågan och tydliggöra våra ställningstaganden. Vi planerar också ett seminarium i riksdagen tillsammans med BRIS, för att ytterligare synliggöra frågan i politiska sammanhanget.

- Kunskapsspridning

I december 2024 anordnade Rädda Barnen och BRIS ett forskarsamtal, då forskare från en rad olika fält samlades för att svara på frågan om vilka konsekvenser en sänkning av straffmyndighetsåldern kan få för barn och barns rättigheter. Detta samtal sammanfattas nu i en text som kommer finnas tillgänglig i början av april, med syftet att användas i det fortsatta arbetet. Under våren 2025 planeras ett webinarium tillsammans med BRIS för alla de instanser som ska skriva remissvar om utredningens förslag. Rädda Barnen är remissinstans och kommer också att skriva ett remissvar.

- Kommunikation och synlighet.

Rädda Barnen har i både våra egna kanaler och i media varit tydliga med att vi är emot en sänkning av straffbarhetsåldern, bland annat när utredningen presenterades i slutet av januari. (Se vår generalsekreterare Åsa Regnérs i Tv4:s [Efter fem - Tisdag 28 januari](#), 15 minuter in). Mer kommunikation och synlighet i denna fråga planeras under våren 2025.

Vad händer politiskt?

- Regeringen inhämtar remissvar från olika instanser, senast 14 maj.
- Regeringen förbereder ett lagförslag för Riksdagen att ta ställning till.
- Riksdagen debatterar och röstar om förslaget.
- Utredningen föreslår att detta förslag ska börja gälla 1 juli 2026.

Politiskt kommer Rädda Barnen fortsätta bevaka frågan uthålligt och synliggöra våra ställningstaganden ända till förslaget har debatterats och röstats om i riksdagen.

Vill du läsa den statliga utredningen med förslag om sänkt straffbarhetsålder? Du hittar den här: [Straffbarhetsåldern - Regeringen.se](#)

